

О. Є. КУХАРЄВ

Олександр Євгенович Кухарев, кандидат юридичних наук, доцент, доцент Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ПОВЕРНЕННЯ СПАДКОЄМЦЮ ВІДУМЕРЛОГО МАЙНА

Згідно зі ст. 1277 Цивільного кодексу України (далі – ЦК) у разі відсутності спадкоємців за заповітом і за законом, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини, а також відмови від її прийняття орган місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини зобов'язаний подати до суду заяву про визнання спадщини відумерлою. Заява про визнання спадщини відумерлою подається після спливу одного року з часу відкриття спадщини.

Відносини, що виникають у зв'язку із визнанням спадщини відумерлою, традиційно залишаються предметом наукових досліджень як цивілістів, так і процесуалістів, зокрема, С. Я. Фурси, Б. Л. Хаскельберга, С. С. Бичкової, Ю. О. Заїки, О. П. Печеного, М. М. Ясинка, Є. І. Фурси, Є. О. Рябокона, О. О. Первомайського, О. В. Розгон, І. В. Болокан. Роботи вказаних науковців були присвячені визначенню правової природи відносин, що виникають у зв'язку із визнанням майна відумерлим, процесуальним аспектам розгляду відповідних цивільних справ у суді, а також з'ясуванню підстав набуття права власності на спадкове майно територіальною громадою.

Водночас питання, пов'язані з поверненням спадкоємцю майна, що було визнане відумерлим та перейшло у власність територіальної громади, залишаються недослідженими. Їх актуальність зумовлена передусім неоднаковістю судової практики при вирішенні спорів за позовами спадкоємців про витребування відумерлого майна. Крім того, залишається нез'ясованою правова природа такого позову. Як зазначено в ч. 2 ст. 1280 ЦК, якщо майно, на яке претендує спадкоємець, що пропустив строк для прийняття спадщини, перейшло як відумерле до територіальної громади і збереглося, спадкоємець має право вимагати його передавання в натурі. У разі його продажу спадкоємець має право на грошову компенсацію.

Значення інституту відумерлої спадщини полягає в усуненні беззахайності об'єктів спадкування, збереження їх в цивільному обороті, що, у свою чергу, сприяє впорядкованості та завершеності відповідних правовідносин. Саме в усуненні беззахайності спадщини та її негативних наслідків, а не у набутті майна державою, полягає головна службова роль інституту переходу відумерлого майна у власність держави, писав свого часу Б. Б. Черпахін¹. Таким чином досягається баланс приватних та публічних інтересів. Напевне, переважно з цих міркувань цивільне законодавство закріплює спеціальний спосіб захисту прав та інтересів спадкоємців шляхом витребування відумерлого майна або його грошової компенсації.

Метою даної статті є визначення правових підстав повернення спадкоємцю відумерлого майна та з'ясування правової природи відповідного позову.

Слід передусім вказати, що в ч. 2 ст. 1280 ЦК йдеться виключно про *спадкоємця*, який пропустив строк для прийняття спадщини та претендує на майно, що перейшло як відумерле у власність територіальної громади. Водночас спадщина може відкритися і внаслідок оголошення фізичної особи померлою в судовому порядку (ст. 46 ЦК). Правові наслідки появи фізичної особи, яка була оголошена померлою, визначені у ст. 48 ЦК і зводяться до наступного. Якщо фізична особа, яка була оголошена померлою, з'явилася або якщо одержано відомості про місце її перебування, суд за місцем перебування цієї особи або суд, що постановив рішення про оголошення її померлою, за заявою цієї особи або іншої заінтересованої особи скасовує рішення суду про оголошення фізичної особи померлою. Незалежно від часу своєї появи фізична особа, яка була оголошена померлою, має право вимагати від особи, яка володіє її майном, повернення цього майна, якщо воно збереглося та безоплатно перейшло до неї після оголошення фізичної особи померлою, за винятком майна, придбаного за набувальною давністю, а також грошей та цінних паперів на пред'явника. Особа, до якої майно перейшло за відплатним договором, зобов'язана повернути його, якщо буде встановлено, що на момент набуття цього майна вона знала, що фізична особа, яка була оголошена померлою, жива. У разі неможливості повернути майно в натурі особі, яка була оголошена померлою, відшкодовується вартість цього майна.

Таким чином, ст. 48 ЦК містить спеціальну норму, що підлягає застосуванню у випадку витребування від територіальної громади відумерлого майна його власником, який з'явився після оголошення судом померлим. Це, у свою чергу, унеможливує застосування до зазначених відносин ст. 1280 ЦК.

Судова практика стосовно повернення спадкоємцю відумерлого майна доволі суперечлива. Так, в одних випадках суди відмовляють у задоволенні відповідного позову у зв'язку з тим, що на час розгляду справи рішенням суду про визнання спадщини відумерлою не скасовано, право власності територіальної громади на нерухоме майно не оспорено, а відтак відсутні підстави для визнання права власності на спірне майно за позивачем².

В інших випадках суди задовольняють позови спадкоємців, не вимагаючи при цьому скасування рішення про визнання спадщини відумерлою³.

На нашу думку, для повернення відумерлого майна в порядку ч. 2 ст. 1280 ЦК не вимагається попереднє скасування судового рішення про визнання спадщини відумерлою. Право на захист спадкових прав шляхом подання позову про повернення відумерлого майна реалізується спадкоємцем у зв'язку з набуттям територіальною громадою права власності на спірне майно. У разі скасування рішення суду про визнання спадщини відумерлою, повернення такого майна відбудеться в порядку повороту виконання судового рішення (ст.ст. 380, 381 ЦПК), а не на підставі механізму, закріпленого в ч. 2 ст. 1280 ЦК. Процесуальний закон обмежує подання заяви про поворот виконання строком позовної давності. Напроти строк, протягом якого спадкоємець має право вимагати передання відумерлого майна в натурі, законом не обмежений.

Навіть якщо припустити застосування повороту виконання в процесі вирішення спору про повернення відумерлого майна, то постане цілком логічне питання – а кому повертати спадкове майно, власника якого вже немає серед живих тривалий час?

Як зазначається в рішенні Конституційного Суду України від 02.11.2011 р. у справі № 1-25/2011, поворот виконання рішення – це цивільна процесуальна гарантія захисту майнових прав особи, яка полягає в поверненні сторін виконавчого провадження в попереднє становище через скасування правової підстави для виконання рішення та повернення стягувачем відповідачу (боржнику) всього одержаного за скасуванням (зміненим) рішенням. Інститут повороту виконання рішення спрямований на поновлення прав особи, порушених виконанням скасованого (зміненого) рішення, та є способом захисту цих прав у разі отримання стягувачем за виконанням та в подальшому скасованим (зміненим) судовим рішенням неналежного, безпідставно стягненого майна (або виконаних дій), оскільки правова підстава для набуття майна (виконання дій) відпала⁴.

Отже, поворот виконання застосовується щодо сторін саме виконавчого провадження. Проте право власності на відумерле майно набувається територіальною громадою на підставі судового рішення про визнання без застосування процедури примусового виконання. Відтак, територіальна громада, спадкодавець, спадкоєміці не є сторонами виконавчого провадження.

Внаслідок скасування рішення суду про визнання спадщини відумерлою відпаде правова підстава набуття територіальною громадою права власності на спадщину, у зв'язку з чим виникнуть правовідносини з набуття, збереження майна без достатньої правової підстави, що є зобов'язальними за своєю природою. Додамо до цього, що закон не містить прямого застереження про необхідність скасування рішення суду про визнання спадщини відумерлою для реалізації спадкоємцем свого права вимоги до територіальної громади.

Таким чином, для пред'явлення спадкоємцем позову про повернення відумерлого майна не вимагається попереднє скасування рішення суду про визнання такого майна відумерлим. У протилежному випадку фактично нівелюється можливість застосування спадкоємцем спеціального способу захисту, визначеного у ч. 2 ст. 1280 ЦК.

Частина 1 ст. 1280 ЦК, що регулює порядок перерозподілу спадщини між спадкоємцями, імперативно встановлює правило, що спадкоємець має перед цим прийняти спадщину на підставі ч. 2 і ч. 3 ст. 1272 ЦК. Мова йде про прийняття спадщини за письмовою згодою інших спадкоємців або на підставі рішення суду. А тому вимагати здійснення перерозподілу може лише той спадкоємець, який прийняв спадщину після спливу встановленого законом строку.

Водночас, зміст ч. 2 ст. 1280 ЦК не містить застереження, що спадкоємець, який має намір реалізувати своє право вимагати передання в натурі майна, визнаного відумерлим, повинен спершу прийняти спадщину. Це, у свою чергу, має наслідком неоднакове застосування зазначеної правової норми при вирішенні відповідних цивільних спорів. Зокрема, одні суди задовольняють позови спадкоємців про передання в натурі відумерлої спадщини за умови, що спадкоємцеві визначено додатковий строк для подання заяви про прийняття спадщини⁵, інші – не вимагають попередньо прийняти спадщину⁶.

У цьому аспекті справедливо видається позиція Л. С. Гузя⁷, Л. К. Буркацького⁸, А. Г. Яреми, В. Я. Карабаня, В. В. Кривенка, В. Г. Ротаня⁹, які стверджують, що умовою для передання спадкоємцеві в натурі майна, визнаного відумерлим, або грошової компенсації, є продовження строку для прийняття спадщини такому спадкоємцеві.

Сам факт з'явлення спадкоємця після набуття територіальною громадою права власності на відумерле майно ще не означає автоматичне повернення йому такого майна. Ключовою у змісті ч. 2 ст. 1280 ЦК є фраза «майно, на яке претендує спадкоємець». Тобто спадкоємець має не лише з'явитися, а й претендувати, що означає наявність у нього суб'єктивного права на отримання спадкового майна як в універсального правонаступника померлого. На нашу думку, таке суб'єктивне право з'явиться лише після прийняття його носієм спадщини. При цьому незважаючи на законодавче положення про виникнення у спадкоємця права на спадщину з моментом її відкриття (ч. 5 ст. 1268 ЦК), реалізація права на захист спадкових прав виникає саме з моменту прийняття спадщини. Невипадково окремі автори пропонують визначити статус особи, яка має право на закликання до спадкування, але не звернувшись із заявою про прийняття спадщини та не довела свого права на отримання спадщини, називаючи її «потенційний спадкоємець»¹⁰.

На нашу думку, спадкоємець має вимагати від територіальної громади передання відумерлого майна виключно в межах спадкових правовідносин, адже, по-перше, відповідна норма структурно розміщена у кн. 6 ЦК та, по-друге, йдеться про спадкоємця – спеціального суб'єкту саме спадкових правовідносин. З моменту набуття права власності на відумерле майно відносини спадкування трансформуються у відноси-

ни власності, а тому для захисту спадкових прав відносини посмертного наступництва необхідно «повернути». Уявляється справедливим, що шляхом надання спадкоємцеві додаткового строку для прийняття спадщини та подання ним заяви про це, спадкові відносини поновлюються та тривають до моменту отримання спадкоємцем права власності на спадщину.

Відтак, для застосування правового механізму повернення відумерлого майна спадкоємцеві повинен спершу звернутися до суду з позовом про визначення додаткового строку, достатнього для подання заяви про прийняття спадщини (ч. 3 ст. 1272 ЦК) та подати таку заяву, якщо зазначений позов буде задоволено. Наведене набуває особливої актуальності з урахуванням того, що серед підстав для визнання спадщини відумерлою закон визначає неприйняття її спадкоємцями.

Визначення правового статусу особи стає особливо актуальним у досліджуваних відносинах, адже серед підстав для визнання спадщини відумерлою закон визначає *неприйняття спадкоємцями спадщини*.

Правило щодо обов'язкового звернення до суду з позовом про надання додаткового строку, достатнього для прийняття спадщини, не поширюється на малолітніх, неповнолітніх, недієздатних та обмежено дієздатних спадкоємців, які в силу ст. 1268 ЦК вважаються такими, що прийняли спадщину, крім випадків відмови від неї. Враховуючи, що стосовно вказаних осіб діє презумпція прийняття спадщини, право на захист у таких спадкоємців з'являється з моменту відкриття спадщини в силу їх віку або стану здоров'я.

Викладений вище висновок щодо необхідності прийняти спадщину перш ніж вимагати передання в натурі відумерлого майна цілком узгоджується з правовою позицією Верховного Суду України, висловленою у постанові від 23.01.2013 р., за змістом якої у *спадкоємця, який у встановленому законом порядку прийняв спадщину*, права володіння та користування спадковим майном виникають з часу відкриття спадщини. Такий спадкоємець може захищати свої порушені права володіння та користування спадковим майном відповідно до гл. 29 ЦК. Якщо у складі спадщини, яку прийняв спадкоємець, є нерухоме майно, право розпорядження нерухомим майном виникає в нього з моменту державної реєстрації цього майна (ч. 2 ст. 1299 ЦК). Спадкоємець, який прийняв у спадщину нерухоме майно, ще до його державної реєстрації має право витребувати це майно від його добросовісного набувача з підстав, передбачених ст. 388 ЦК, зокрема у разі, якщо воно вибуло з володіння спадкодавця поза волею останнього. Тобто навіть до державної реєстрації прав на нерухоме майно, спадкоємець може застосувати механізм захисту права, встановлений у ст. 388 ЦК щодо власника майна¹¹.

Отже, позиція Верховного Суду України в даному питанні зводиться до того, що спадкоємці можуть бути віндикантами і витребувати майно, що входить до складу спадщини та перебуває у володінні третіх осіб, але лише після прийняття спадщини.

Наведений підхід підтримується і провідними фахівцями у сфері спадкового права. Зокрема, Л. В. Козловська зазначає, що право на спадщину як майнове право виникає з моменту прийняття спадщини – вчинення спадкоємцем правочину прийняття спадщини, а також за сукупністю умов, встановлених законодавством про спадкування у порядку спадкової трансмісії¹². Близько до неї висловлюється й О. П. Печений, який стверджує, що після прийняття спадщини спадкоємець має право пред'явити позов про захист своїх прав на спадщину, оформлення спадкових прав¹³.

Позов спадкоємця про повернення відумерлого майна має специфічні риси, що відрізняють його від класичного віндикаційного позову.

Віндикація спрямована на витребування майна з чужого незаконного володіння. Її застосовують тоді, коли у власника зберігається право власності, але він не може його здійснювати, оскільки річ вибула з його володіння і перебуває в неправомірному (незаконному) володінні іншої особи¹⁴. За загальним правилом ст. 387 ЦК власник має право витребувати своє майно від особи, яка *незаконно, без відповідної правової підстави* заволоділа ним.

Відтак визначальним у даному аспекті є незаконність володіння майном або відсутність правової підстави.

При витребуванні відумерлого майна спадкоємець, який не є власником майна, пред'являє позов до титульного власника. Більш того, правомірність набуття територіальною громадою права власності на спадкове майно не оспорується позивачем. Тобто правова підстава набуття права власності органом місцевого самоврядування в даному випадку не ставиться під сумнів.

Спадщина переходить у власність територіальної громади на підставі судового рішення без допущення фактичного порушення володіння власника або третьої особи, адже в цей період власника вже немає серед живих, а спадкоємець ще не заявив про свої права на майно. Як правильно зазначає Д. В. Лоренц, класичне порушення права в даному випадку моделюється за допомогою фікції зворотної сили прийняття спадщини, що не є типовим для віндикативного способу захисту¹⁵.

Частина 5 ст. 1268 ЦК містить фікцію прийняття спадщини, якою встановлено, що незалежно від часу прийняття спадщини вона належить спадкоємцеві з часу її відкриття. Значення зворотної сили прийняття спадщини проявляється в тому, що саме на час відкриття спадщини визначається її склад, коло спадкоємців, обсяг відповідальності спадкоємців за боргами спадкодавця, інші обов'язки, що обтяжують спадщину. Застосування вказаної фікції має вкрай важливе значення для охорони прав спадкоємців, адже у разі прийняття ними спадщини вони набувають права не лише на майно, виявлене в момент прийняття спадщини, але й на майно, що було в наявності в день смерті спадкодавця, але з тих чи інших причин виявилось у володінні третьої особи.

Правило про зворотну силу прийняття спадщини має фіктивний характер, адже встановлює завідомо неіснуюче положення про те, що спадкоємець прийняв спадщину в день смерті спадкодавця, хоча фактично особа звертається з заявою про прийняття спадщини до нотаріусу або до уповноваженої на це посадової особи відповідного органу місцевого самоврядування в інший день протягом шести місяців з часу відкриття спадщини. Умовою застосування виділеної фікції є факт прийняття спадщини спадкоємцем. Причому спливи шестимісячного строку, встановленого для прийняття спадщини, автоматично не позбавляє можливості застосувати фікцію зворотної сили прийняття спадщини у відповідних правовідносинах. У випадку поновлення вказаного строку відповідно до ст. 1272 ЦК за згодою спадкоємців або в судовому порядку, спадщина аналогічно належатиме спадкоємцеві з часу відкриття спадщини.

Як відзначав свого часу О. С. Іоффе, з настанням смерті спадкодавця завжди є певна особа, в якій спадкове право виникає негайно. Таким чином, не можна вказати ні на один проміжок у часі, коли спадкова маса існувала як сукупність нікому не належних прав, тобто як безсуб'єктне право. Безпосереднє само спадкове право виникає у певних спадкоємців в момент відкриття спадщини.

Таким чином, застосування фікції зворотної сили прийняття спадщини штучно та ретроспективно створює порушення права спадкоємця на спадкове майно.

Викладені особливості позову про витребування відумерлого майна обумовлені його віднесенням до категорії «спадкових позовів», які незважаючи на відсутність окремого нормативного регулювання, вже тривалий час є предметом наукових досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних авторів (В. І. Серебровський, П. С. Нікітюк, К. В. Грінберг, Т. В. Саломатова, І. М. Завгородня).

На нашу думку, позов спадкоємця про повернення відумерлого майна є, скоріше, «квазівіндикаційним», тобто спадковим позовом віндикаційного характеру.

Ефективність судового захисту прав спадкоємців у досліджуваних правовідносинах не безмежна. У ч. 2 ст. 1280 ЦК окреслені лише два випадки пред'явлення вимог спадкоємця до територіальної громади – 1) майно перебуває у власності територіальної громади і збереглося в натурі; 2) продаж територіальної громадою цього майна третій особі. В останньому випадку йдеться вже не витребування майна, а отримання права на грошову компенсацію. Причому розмір такої компенсації не визначений.

Буквальне тлумачення наведеної норми дає змогу дійти висновку, що у разі безоплатної передачі територіальною громадою відумерлого майна у власність іншої особи спадкоємець позбавлений права вимагати повернення такого майна. Відсутнє у цьому випадку в нього і право вимагати грошової компенсації у зв'язку з відсутністю продажу спірного майна. Це може мати місце, наприклад, при безоплатній передачі у власність шляхом приватизації. Зокрема, в одній цивільній справі апеляційним судом було скасовано рішення суду першої інстанції на тій підставі, що спірне майно було передано безоплатно у власність (шляхом приватизації) іншим особам. Спадкове майно до пред'явлення позивачем позову до суду вибуло із законного володіння територіальної громади, а отже, у неї не збереглося. За таких підстав у задоволенні позову про передання в натурі спадщини, визнаної відумерлою, було відмовлено¹⁶.

Проведене в межах даної статті дослідження дає змогу зробити ряд **висновків**, основні з яких зводяться до наступного. Для пред'явлення спадкоємцем позову про передання відумерлого майна в натурі не вимагається попереднє скасування рішення суду про визнання спадщини відумерлою. Право на захист спадкових прав виникає у спадкоємця з моменту прийняття ним спадщини. Відтак вимагати передання відумерлого майна може лише той спадкоємець, який прийняв спадщину в порядку, визначеному законом. Виділені особливості позову про витребування відумерлого майна дають змогу кваліфікувати його як спадковий позов віндикаційного характеру.

¹ Черпахин Б. Б. Труды по гражданскому праву / Б. Б. Черпахин. – М. : Статут, 2001. – С. 435.

² Рішення Кіцманського районного суду Чернівецької області від 27.04.2015 у справі № 718/123/15-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/43953465%>; Рішення Козельщинського районного суду Полтавської області від 25.05.2012 у справі № 1611/305/2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/24644561>

³ Рішення Бериславського районного суду Херсонської області від 06.05.2010 у справі № 2-367/10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/9717198>; Рішення Ульяновського районного суду Кіровоградської області від 03.06.2015 у справі № 402/633/15-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/46093853>

⁴ Рішення Конституційного Суду України від 02.11.2011 у справі № 1-25/2011 // Вісник Конституційного Суду України. – 2012. – № 1. – С. 12.

⁵ Рішення Кіцманського районного суду Чернівецької області від 22.01.2016 у справі № 718/2527/15-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/55233328>; Рішення Скадовського районного суду Херсонської області від 07.05.2013 у справі № 663/656/13-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/31067398>

⁶ Рішення Новосанжарського районного суду Полтавської області від 28.09.2015 у справі № 542/893/15-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/53341600>; Рішення Ульяновського районного суду Кіровоградської області від 04.05.2016 у справі № 402/355/16-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/57501628>; Рішення Драбівського районного суду Черкаської області від 18.08.2016 у справі № 692/703/16-ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/59778393>

⁷ Гузь Л. Є. Практика застосування спадкового права в судовій та нотаріальній діяльності / Л. Є. Гузь. – Х. : Право, 2015. – С. 629–631.

⁸ Буркацький Л. К. Спадкове право України: теорія, коментарі, практика, зразки заяв: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. К. Буркацький. – К. : Вид. Дім «Ін Юре», 2008. – С. 229.

⁹ Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України: [в 4 т.] / А. Г. Ярема, В. Я. Карабань, В. В. Кривенко, В. Г. Ротань. – Т. 3. – К. : А.С.К.; Севастополь : Ін-т юрид. дослідж., 2005. – С. 846.

¹⁰ Спадкове право: Нотаріат. Адвокатура. Суд : наук.-практ. посіб. / С. Я. Фурса, Є. І. Фурса, О. М. Клименко та ін. ; за заг. ред. С. Я. Фурси. – К. : Видавець Фурса С. Я. : КНТ, 2007. – С. 15.

¹¹ Постанова Верховного Суду України від 23.01.2013 у справі № 6–164цс12 [Електронний режим]. – Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/A0E0FF21B7575F08C2257C92003A6515](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/A0E0FF21B7575F08C2257C92003A6515)

¹² Козловська Л. В. Теоретичні засади здійснення і захисту спадкових прав : монографія / Л. В. Козловська. – К. : Юрінком Інтер, 2015. – С. 373.

¹³ Харьковская цивилистическая школа: защита субъективных гражданских прав и интересов : монография / И. В. Спасибо-Фатеева, М. Н. Сибилев, В. Л. Яроцкий и др. ; под общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. – Х. : Право, 2014. – С. 401.

¹⁴ Цивільне право України. Загальна частина : підручник / За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. – 3-тє вид., перераб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – С. 763.

¹⁵ Лоренц Д. В. Особенности защиты имущественных прав наследников / Д. В. Лоренц // Наследственное право. – 2012. – № 3. – С. 24.

¹⁶ Рішення апеляційного суду Чернівецької області від 9 березня 2016 р. у справі № 718/2527/15 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/56365304>

Резюме

Кухарев О. Є. Правові підстави повернення спадкоємцю відумерлого майна.

Стаття присвячена визначенню правових підстав повернення спадкоємцю відумерлого майна з урахуванням судової практики та правової доктрини. Досліджується сутність позову спадкоємця про повернення відумерлого майна та обґрунтовано його віднесення до спадкових позовів.

Ключові слова: спадкування, спадкоємець, спадщина, відумерле майно, спадковий позов, виндикаційний позов.

Резюме

Кухарев А. Е. Правовые основания возврата наследнику выморочного имущества.

Статья посвящена определению правовых оснований возврата наследнику выморочного имущества на основании судебной практики и правовой доктрины. Исследуется сущность иска наследника о возврате выморочного имущества и обосновано его отнесение к наследственным искам.

Ключевые слова: наследование, наследник, наследство, выморочное наследство, наследственный иск, виндикационный иск.

Summary

Kukharyev A. Legal grounds for the return of the escheated property to the heir.

The article is devoted to defining the legal grounds of the return of the escheated property to the heir, taking into account juridical cases and legal doctrine. Explores the essence of the claim of the heir on the return of the escheated property and proved its belonging to the hereditary claims.

Key words: inheritance, heir, inheritance, escheated property, hereditary claim, replevin.

УДК 347

В. В. НАДЬОН

Вікторія Валентинівна Надьон, кандидат юридичних наук, доцент, доцент Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЗАХОДИ ОПЕРАТИВНОГО ВПЛИВУ, СПРЯМОВАНІ НА ПРИПИНЕННЯ ПОРУШЕНОГО ПРАВА, З ПРИЧИН НЕВИКОНАННЯ АБО НЕНАЛЕЖНОГО ВИКОНАННЯ ОБОВ'ЯЗКІВ У ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАННЯХ

Інститут відповідальності є основоположним у цивільному праві. Свого часу В. А. Тархов слушно зазначив, що більшість наших недоліків виникає через безвідповідальність. Невиконання або неналежне виконання зобов'язань, розрив господарських зв'язків, величезні катастрофи відбуваються через недбале ставлення до своїх обов'язків. В останні роки почастило умисне невиконання своїх обов'язків та порушення чужих прав¹. При порушенні прав фізичних осіб з боку інших осіб, а також при загрози порушення права в майбутньому та за відсутності добровільного відновлення порушеного права у потерпілого завжди виникає об'єктивна потреба застосування певних заходів або способів захисту щодо зобов'язаної сторони. Тому в теорії цивільного права приділено увагу заходам оперативного впливу, спрямованим на зобов'язану особу,